NIKLAS NATT OCH DAG

HOOP EN BESTEMMING

Vertaald door Lammie Post-Oostenbrink

2024 Prometheus Amsterdam

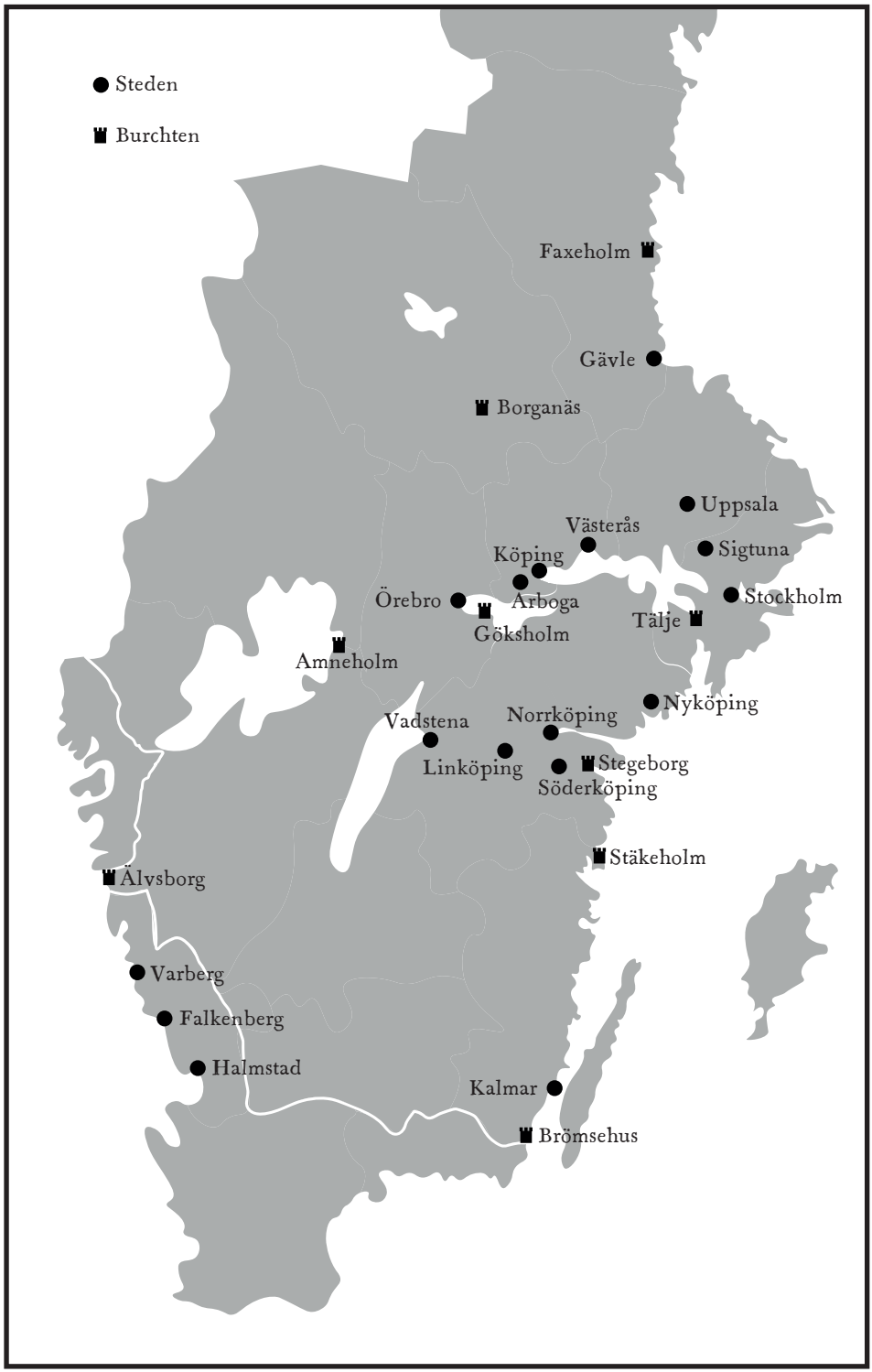
Oorspronkelijke titel *Ödet och hoppet*
© 2024 Niklas Natt och Dag
© 2024 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Lammie Post-Oostenbrink
Omslagontwerp Roald Triebels
Omslagbeeld Arm study for Lucretia, Albrecht Dürer/Bridgeman
Foto auteur Kiefer Lee
Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5615 2

Voor Mats Linday

Regnabo.
Regno.
Regnavi.
Sum sine regno.

(Ik zal regeren.
Ik regeer.
Ik heb geregeerd.
Ik heb geen koninkrijk.)

WOORDEN RONDOM HET SCHILDERIJ VAN ALBERTUS PICTOR (CA. 1440-1509)
VAN HET RAD VAN FORTUIN IN HET WAPENHUIS VAN DE HÄRKEBERGAKERK

Steden
Burchten
Faxeholm
Gävle
Borganäs
Uppsala
Västerås
Sigtuna
Köping
Örebro
Arboga
Stockholm
Tälje
Göksholm
Amneholm
Nyköping
Vadstena
Norrköping
Linköping
Stegeborg
Söderköping
Stäkeholm
Älvsborg
Varberg
Falkenberg
Halmstad
Kalmar
Brömsehus

1350

Dankzij de Zwarte Dood heerst Magere Hein over het halve koninkrijk. **Koning Magnus Eriksson** heeft zilver nodig. Om zijn leningen te bekostigen verpandt hij zijn grond. Bo Jonsson uit het adellijke geslacht **Grip** is al snel de eigenaar van alle land rondom de Oostzee, van de grens met Blekinge tot de Finse Golf.

Maar voor Bo Jonsson Grip is dat niet genoeg.

1364

Als koning Magnus weigert terug te betalen wat hij schuldig is, biedt Bo Jonsson Grip de Mecklenburgse **Albrecht**, de neef van de koning, het koninkrijk Zweden aan. Een jaknikker, een schatplichtige koning, die de troon in Stockholm moet warm houden voor Bo Jonsson Grip.

Maar voor koning Albrecht is dat niet genoeg.

1386

Koning Albrecht neemt wraak, probeert zijn machtspositie te versterken, wil de bezittingen van de adel terugvorderen. Bo Jonsson Grip overlijdt voortijdig, 51 jaar oud, ongekroond. In de familie van Bo Jonsson Grip is zijn neef het sterkst: **Sten Bosson** van Ekhult, uit het geslacht met het blauwe en gouden wapenschild, ridder en Rijksraad, een van 's rijks machtigste mannen.

Maar voor Sten Bosson is dat niet genoeg.

1388

Sten Bosson heeft genoeg van Bo Jonsson Grip geleerd om zijn geluk te beproeven in hetzelfde spel. Hij biedt **Margaretha**, koningin van Denemarken en Noorwegen, aan om naar Zweden te komen en Albrechts

troon te bezetten. Een vrouw, zwak en gedwee, en bovendien ver weg. Wiens hulp zal zij inroepen om haar noordelijke provincie te besturen, als het niet degene is die haar heeft uitgenodigd? Sten Bosson is van plan het rijk te besturen in naam van Margaretha.

Maar voor koningin Margaretha is dat niet genoeg.

1390

Koningin Margaretha geeft Sten Bosson een belangrijke opdracht: hij moet het testament van Bo Jonsson Grip zien te bemachtigen, om alles wat haar onwettig is ontnomen terug te krijgen. Sten Bosson loopt in de val die Margaretha heeft gezet. Al snel spoedt de adel in het rijk zich naar Ekhult en terwijl de adel twist, plant Margaretha haar Denen en Duitsers als voogden in elk kasteel. Sten Bosson sterft teleurgesteld en verslagen. De koningin volgt hem het jaar erop: de pest overwint waar geen man succes had. Aan haar erfgenaam, **Bogislav van Pommeren**, omgedoopt tot **Erik** omwille van haar onderdanen, laat ze haar drie rijken na.

Maar voor koning Erik is dat niet genoeg.

1410

Koning Erik wil zijn rijk uitbreiden, voert oorlog langs zijn zuidelijke grens. Jonge Zweden worden geronseld voor de strijd en trekken zuidwaarts om nooit weer terug te keren, terwijl de buitenlandse voogden van de koning het volk uitzuigen en elk jaar hogere belastingen eisen. Ze verrijken zich schaamteloos, nemen met geweld wat niet gedwee wordt gegeven. Zweedse adel loert verbitterd naar de plek die nog niet zo lang geleden de hunne was. Onder hen de vele zonen van Sten Bosson, erfgenamen van het blauw en goud: ridders, rijksraden, 's rijks machtigste mannen en met koningsbloed stromend door hun aderen.

Voor de **zonen van Sten** is dat niet genoeg.

1434

Deel 1

Juni 1434

De landerijen, achter witte wolken gaat de zomerzon verborgen, de lucht is warm en drukkend. Een zwerm irritante vliegjes weeft hem een mantel, elders brandt zijn zuster. Finn laat zijn blik glijden over alles wat voor hem ligt: de uitgesleten voren in de weg, stoffig in de droogte. Overwoekerde akkers tussen de groepjes bomen. De horizon achter een traliehek van dichtbegroeid bos. Hij stemt zijn zintuigen af op de wereld die achter deze zweeft, onder zijn voeten en hoog boven hem, maar voor de menselijke geest valt er niets op te vangen. De viezigheid schuurt in zweterige plooien als hij in zijn ogen wrijft en zijn weg vervolgt. Hij heeft flinke dorst, maar het duurt nog lang tot de avond valt en Finn weet dat hij dankbaar moet zijn voor hetgeen hem kwelt. Hij zou willen dat het erger was, heeft de priester om een haren boetekleed en een ongevaarlijke last gevraagd, maar kreeg slechts hoofdschudden en een waarschuwing voor hoogmoed als antwoord. Toch draagt hij stenen in zijn ransel en morgen zal hij zijn schoenen vullen met gruis.

Hij is alleen, komt weinig mensen tegen. In de verte staan boerderijen, duister en kil, de voormalige eigenaren lang geleden al tot stof of as vergaan. Een zoele bries spiekt door de schuine luiken en zoekt een uitweg aan de andere kant tussen niet goed sluitende balken zonder iets te vinden wat de moeite van het stoppen waard was.

Finn probeert zich het land voor te stellen zoals zijn grootmoeder het heeft beschreven, vol twistende en feestende mensen, elke stad wemelend van de kinderen, akkers en weides spinnend als poezen dankzij de zorg van de zachtmoedigen. Als hij het niet met eigen ogen had gezien, zou hij gedacht hebben dat de oude vrouw kinds was geworden, maar overal maken de doden zich kenbaar, ze waren rond in de leegte die

ze hebben achtergelaten. Vergeten woningen en eindeloos braakliggend bouwland, verwaarloosde huisraad achtergelaten door verdwenen familieleden. Zijn hele leven, bijna twintig jaar, is voorbijgegaan in een wereld die was gebouwd voor velen, zijn kindertijd een dans op andermans graf. Eergisteren een watermolen met het rad draaiend in een stroompje, de planken uitgeslagen van het stof van stenen die alleen zichzelf malen. Steenmeel voor geesten en gekreun van het hout, zonder dat iemand het hoort. De pest heeft hen allen te pakken gekregen.

Onder degenen die mochten blijven leven worden dezelfde sterke verhalen over de nukken van Magere Hein constant herhaald. In een stad een eindje verderop nam hij alle inwoners op één man na, in de volgende stad iedereen behalve één vrouw. Beiden zochten hun heil in de kerk, luidden de nood van hun ziel elk met een bel. Zo vonden ze elkaar en uit die troostende omhelzing ontstond een nieuwe stad. Altijd de eigen. In één adem door wordt verteld over hongerlijdende kinderen die uit pure nood zijn gevlucht uit het dorp waar alle volwassenen zijn omgekomen: ze vonden geen genade op hun tocht, zijn snel in de aarde verdwenen, huilend en vechtend, liever dat dan de ziekte verspreiden naar het buurdorp waar ze naartoe gingen. Altijd een ander. Er is een generatie en meer gekomen en gegaan, toch blijft het rijk dunbevolkt. Akkers mijlenver uit elkaar, de stilte als ijzer om de slapen waar veel te weinig mensen over zijn gebleven om akkers en een stem te erven. Hier op het platteland liggen complete steden er nog steeds verlaten bij. De mensen die mochten blijven leven zijn naar betere oorden vertrokken, nemen liever in het buurdorp een van de lege huizen in dan dat ze naast spoken blijven wonen. Leven zoekt leven. De mens heeft moeite met samenleven, maar redt het in zijn eentje ook niet.

Göksholm en de oevers van het Hjälmarenmeer liggen al drie dagmarsen achter hem. Finn had sneller kunnen lopen, hij is gewend aan inspanning en is gezond, maar hij moet elke kerk die hij passeert bezoeken, vragen naar het relikwie, een gebed aan de Heer richten en zijn volledige rozenkrans rond het Ave Maria opzeggen. Vaak komt zijn verzoek de priester niet goed uit; hij verspilt uren aan het wachten bij de kerkdeur. Als hij laat arriveert, besluipt de avond hem en kan hij niets

anders doen dan wachten tot het weer ochtend wordt. Hij slaapt het liefst buiten, gewikkeld in zijn eigen deken met een pol gras als kussen. De kerkhoven zijn sowieso de veiligste plek. Finn is niet bang voor anderen, maar is niet van plan zijn krachten te meten met dieven en rovers die in de verleiding komen. Binnen de kerkmuren heb je rust. Niemand stoort hem hier, op een groepje berouwvollen na dat in de schemering boete doet door met de klok mee over de gewijde aarde te sjokken. Stilletjes arriveert de nacht, lang en licht. De vogels kwetteren nog urenlang voor ze gaan rusten. Ze hebben haast met het leven in dit genadige jaargetijde. Pas als het echt donker wordt houden ze hun snavels en laten de nachtelijke hemel over aan de wiekslagen van de oeraluil die zweeft op een onzichtbare wind. Zelf valt hij maar lastig in slaap, de onrust maalt even ongenadig door zijn lijf als de vergeten eenzame molen bij het verlaten stroompje. Hij herhaalt wat de priester tegen hem zei, namelijk dat zijn ontberingen als een verkoelende bries op haar verbrande huid zijn, een zalf op blaren en wonden, een belofte van spoedige verlichting. De nachten zijn warm, toch vindt hij geen rust. Elk ogenblik slaap is als een doorn in zijn weke vlees. In zijn gedachten is ze altijd. Ylva. Als kind waren ze één, deelden ze alles, de tranen van beiden vielen even zwaar op de blauwe plekken die slechts een van hen sierden. Twee werden ze later, oneens over de juiste weg. Waar hij Gods genade in hun lot zag, zag zij iets anders. Hij bond in, paste zich aan, zag het leven dat ze cadeau was gegeven als genade. In Ylva schuurde het, een straf was het voor haar en de rebellie was nooit ver weg.

Nu brandt ze alleen. Nooit had hij iemand op een brandstapel gezien, maar alles wat hij over vuur weet wordt in zijn dromen bewaarheid. Hij herinnert zich hoe hij als kind haastig een hete pook wilde pakken, plots beet het ding in zijn vingers, het kwade bleef nog lang hangen. Stel dat hij niet had kunnen loslaten, zelfs niet als zijn vlees begon te roken en zijn bloed te sissen, maar pas als het vlees zwart was geworden en was verkoold als het laatste beetje vlees aan het spit? Zo moest zij zich voelen. Als hij uit zijn lichte slaap ontwaakt en de nacht op zijn donkerst is, is het alsof de rust alle dimensies van zich af heeft geschud en een kern van woede heeft ontbloot. Zijn hart bonst en de haat en razernij worden met elke slag erger. Het onrecht, de wreedheid. Als hij zijn gedachten weer onder controle heeft, verspreidt zich panische wroe-

ging. Hij weet dat hij de diepte en de blasfemie in zijn ziel heeft geopenbaard aan degene die alles ziet, hij weet dat hij het nog erger heeft gemaakt dan het al was. Als de ochtendzon zijn slaapplek bereikt, is er alleen nog een afdruk tussen de graspollen te zien. Hij is alweer op weg.

De avond valt en vindt slechts stenen in zijn ransel. Eten moet hij, al is het maar een beetje. Een stad onderweg, een kerk eenvoudig in zijn nederigheid, een tapperij die naast een modderige plek hurkt waaromheen het huis is opgetrokken. Hij heeft zijn doel al bereikt, hij heeft de reep stof van het kleed van Johannes de Doper gezien, gebeden opgezegd. Brood en water staan voor hem op de ongeschaafde planken van de tafel, het licht schemerig en grijs, de vloer koel. Finn blijft zitten, moe en verzadigd nu zijn maag maar zo weinig nodig heeft. Mensen stromen met de schemering naar binnen. Als de groep groot genoeg is, worden er strootjes getrokken wie er hout moet hakken. De waard moet ervoor zorgen dat het vuur blijft branden. Lang moet hij gebukt blijven staan om leven in de gloed te blazen die op een lepel vanuit een warmere haard is verhuisd, maar al snel verspreidt die zich naar takjes en berkenbast. Een broze vlam ontkiemt tussen de takken. Ineens is de ruimte veranderd. Een geel schijnsel verspreidt warmte in het gemoed voordat het lichaam het opmerkt. Schaduwfiguren sluipen over de muren en de gelagkamer lijkt groter. Het is een moment van wereldlijke toewijding. Stil zit iedereen verlangend te staren naar de dans van de vlammen, naar deze troostrijke dingen die zelfs de geleerden niet zo kunnen uitleggen dat het gewone volk het begrijpt. De dans verleidt ook Finns ogen, voor hij beseft dat die hem alleen maar hoon toewerpt. Vanaf zijn kruk bij de deur begint een oude man een eentonig wijsje te spelen voor kruimels en drank. Het lied sust hem in slaap.

'Stop met zingen, vertel ons liever een verhaal!'

Hij schrikt door de kreet op uit onrustig gedommel, zijn nek is stijf omdat zijn hoofd op zijn borst rustte. Nog meer mensen verdringen zich nu op de houten banken, alle lichamen helpen het vuur bij het verwarmen van de gelagkamer. De oude man die zong is hun graag van dienst, maar hij strekt zijn meegenomen beker uit voor een voorschot op zijn beloning. Iemand schenkt in. Hij drinkt de beker tot de bodem leeg terwijl elke toehoorder een betere plek zoekt. Hij schraapt zijn keel

en begint. Finn herkent de woorden. Sommigen kennen het verhaal uit hun hoofd, maar thuis op Göksholm hoort men het niet graag. Drie fraaie prinsen jagen vrolijk in het bos. Al snel verdwalen ze in mist. Tussen de bomen door komen drie wezens op hen af en ze zien dat die drie als uit de aarde zijn verrezen, levend en dood tegelijk, stinkend naar het graf. De prinsen deinsden walgend achteruit, maar de doden verzoeken om stilte en rust. Uit ons geslacht zijn jullie ontsprongen, zeggen ze met wormstekige stemmen. Zoals jullie nu zijn, zo waren wij ooit. Zoals wij zijn, zullen jullie worden. We verdeden ons leven met ijdelheid en vrolijkheid. Beter jullie leven, nu er nog tijd is. Dan is de ontmoeting voorbij en trekt de mist op.

De aanwezigen knikken en mompelen instemmend, de oude man krijgt opnieuw te drinken. Het is inmiddels laat, de mensen komen in beweging. Finn wil hun voorbeeld volgen als een onbekende naast zijn bank komt staan en zijn lege handen voor zich houdt.

'Gods vrede zij met je.'

'En met jou.'

De man is jong, niet veel ouder dan hijzelf, gekleed in een op maat gemaakt jack, de zomen vuil van de stoffige wegen. Tas aan de riem. Blonde lokken onder de zomermantel van dunne wol. Een lach op zijn lippen, een blik die eer en vriendschap uitstraalt in een gezicht dat zeer geschikt is voor dat doel. Behoedzaam gaat de onbekende tegenover hem zitten.

'Wat vond je van het verhaal?'

Finn haalt zijn schouders op.

'Nieuw was het niet. Ik heb het al vaker gehoord.'

'Olaus Jonae word ik genoemd.'

Finn knijpt zijn ogen tot spleetjes.

'Wat is dat nu voor naam? Die past beter bij een bisschop dan bij een landloper.'

Olaus bloost.

'Het is waar dat ik in opdracht van de kerk reis. Maar ik ben geboren als Olof, Jöns is de naam van mijn vader, in Skänninge ben ik geboren en getogen. Reis jij zuidwaarts in de ochtend?'

'Wat gaat jou dat aan?'

De man die zich Olof noemt schuift onrustig heen en weer.

'Ik ben op weg naar Linköping en ik moet te voet, ik heb geen andere keuze. De weg is mij bekend, maar ik ben alleen bekend met de route vanaf de andere kant en in die tijd waren de bomen nog kaal.'

Verlegen zoekt zijn hand een plooi in zijn kleding voor hij verdergaat.

'Ik heb stad en land afgereisd en overal wordt over Tiveden gesproken. Er wordt gezegd dat degene die alleen door die schaduwen loopt iets ergs zal overkomen.'

'Dan heb je geluk, want Tiveden vind je aan de andere kant van het Vätternmeer en niet hier bij ons.'

'Het bos is hier blijkbaar naamloos, maar de bomen zijn toch hetzelfde? Ze bedekken de streek in een ononderbroken rij van hier tot aan het water aan de overzijde. We kunnen niet in Motala komen zonder eronderdoor te lopen. Een vogelvrijverklaarde zou zich onder ons kunnen bevinden vanavond; hij kan over de drempel stappen en ongezien dagenlang naar de zonsondergang slenteren.'

'Ben je bang voor vogelvrijverklaarden? Niet voor *huldra*?'

Olof Jönsson buigt naar voren, laat zijn stem zakken zodat luistervinken niet meer horen dan nodig is.

'Er wordt gezegd dat een schurk een hol heeft gegraven op de plek waar de meeste schaduw valt, dat hij daar leeft als een dier, ver van anderen, gek van verdriet en woede en vol kwade wil jegens zijn naasten. Een grote vent met ijzeren ledematen, een vuile huid, te lang om rechtop onder deze balken te staan. Hij wordt Gånge-Tor genoemd. Hij huilt 's nachts als de maan vol is, het geluid is mijlenver in de omgeving te horen en de wolven beantwoorden zijn gehuil alsof hij bij de roedel hoort. In de schemering wandelt hij over de bospaden, en iedereen die hij tegenkomt berooft hij. Als het een vrouw is doet hij met haar wat elke struikrover met vrouwen doet sinds het begin der tijden en als hij tevreden is over haar behoudt hij haar tot hij haar beu is. Maar als hij een man tegenkomt, snijdt hij de mannelijkheid met zijn mes eraf om zijn lust te bevredigen met iets wat meer op een deerne lijkt. De doden worden teruggevonden zonder oren of neus, die snijdt hij er voor de lol af en daar versiert hij zijn riem mee.'

Finn kan een lach niet onderdrukken.

‘Waarom denk jij dat ík geen rover of een vogelvrijverklaarde ben? Misschien ben ik zelfs Gånge-Tor wel.’

Olof knikt naar Finns riem en als hij naar beneden gluurt ziet hij dat de mantel die hij draagt van zijn schouders is geschoven zodat zijn dolk te zien is. Zwijgend vervloekt hij zijn domheid, hij zou nooit in de verleiding zijn gekomen om het gezelschap van anderen te zoeken als de honger niet zo nijpend was geweest. Olof grimast.

‘Je ziet er wel uit als eentje. Maar dat soort wapen draagt niet iedereen.’

De dolk aan Finns heup onderscheidt hem van armlastig volk, de schede is versierd met het kostbare goud op blauw van zijn meester, maar niet zo dat de praal de functie overstemt. Finn blijft een tijdje zwijgend naar zijn buurman gluren, hij probeert te achterhalen of het feit dat deze Olof geen onnozelaar is hem voordeel zal opleveren of dat hij hem tot last zal zijn. Uiteindelijk zucht hij en neemt een besluit.

‘Mijn naam is Finn Sigridsson. Ik ben in dienst van heer Bengt van Göksholm aan de oever van het Hjälmarenmeer. Wie mij erom vraagt krijgt antwoord. Ik vertrek zuidwaarts als het licht wordt. Als je dan langs de kant van de weg staat en dezelfde kant op gaat, dan kan ik je niet tegenhouden zelfs als ik dat zou willen.’

Olof Jönsson schuift onrustig heen en weer.

‘Er is nog iets. Ik heb zware bagage bij me, meer dan een man alleen kan dragen. Een grote hoeveelheid ruwijzer. In het begin had ik haast, maar ik kreeg te maken met tegenslag. Als je me wilt helpen, ben ik bereid je te betalen voor de moeite.’

Finn wordt overspoeld door medeleven. Dit kan geen toeval zijn. Gods genade voor zijn zondige gedachten, een manier om boete te doen. Hij probeert zijn stem onder controle te houden als hij antwoordt, maar de woorden zullen door de emoties schor en onduidelijk over zijn lippen rollen. Dan moet hij het maar kort en bondig houden.

‘Ik draag alles. Zonder betaling.’

Dan trekt hij zijn riem recht en schuift de mantel over de dolk, loopt naar buiten om een slaapplek te zoeken. Hij voelt de blik van Olof Jönsson in zijn rug prikken, diens zwijgende verbazing. De zon, die elke dag in het diepste rood wordt gesmoord sinds hij aan zijn wandeling is begonnen, sterft vanavond bleekjes. Hij trekt de mantel om zich heen,

trekt de capuchon strak om zijn wangen en voorhoofd. Tot nu toe is het weer mild geweest, maar net als iedereen die in de buitenlucht slaapt, leest hij wat er aan de hemel staat geschreven en hij weet dat er morgen regen, regen en erger komt.

In zijn droom zijn zuster. Hij hoort de zieke stem van zijn moeder, schor en gedempt vanaf de andere kant van de deur die hem heeft buitengesloten, de laatste woorden herhalend die ze hem als troost meegaf. De waarheid van die woorden, waarover Ylva en hij het nooit eens konden worden en die uiteindelijk een wig tussen hen dreef.

'Het is Gods wil. Alles wat er gebeurt is Gods wil.'

Zacht is het geluid in de zomernacht, maar hoe meer haar oren eraan wennen, hoe helderder het lied wordt. Schelle vrouwenstemmen verheffen zich als een groet aan de ochtendschemering. Stina kan de woorden niet verstaan, maar het humeur van de nonnen trekt door de steen heen, als ze zich tenminste niet vergist en hun stemmen laat kleuren door haar eigen humeur. Het verlangen naar verlossing van pijn is wat ze hoort, geroep om bevrijding niet aan de Here God, maar aan de moeder van de Mensenzoon. Hier in Vadstena lijkt het zelfs in de hemel te ontbreken aan mannen. Een vrouw verheven tot god wordt vereerd. Daar is Stina niet op tegen en het maakt haar niet uit dat het antwoord elke dag hetzelfde is.

Lang blijft ze staan bij het venster aan het begin van de lege kapittelzaal, luisterend naar het geluid vanuit het dormitorium, zelfs al zou ze beter kunnen gaan slapen nu het kan. Maar haar rusteloosheid drukt zwaarder. Hier stond ze al voordat de klok voor het eerst werd geluid door een gapende zuster die de nachtwacht heeft gehouden, ze hoorde het geluid van lichamen die in beweging kwamen bij het aanhoudende geroezemoes van gebeden. Ave Maria, altijd. Een tweede keer klokgelui en vervolgens het geluid van sloffende voetstappen, dat steeds zachter klonk toen ze wegliepen, over de zoldervloer die ze naar het zusterkoor in de kerk brengt. Stina kent hun gewoontes na veel te veel dagen als gast.

De vermoeidheid trekt door haar ledematen, drukt op haar voorhoofd. Haar jeugdjaren zijn allang voorbij en ze kan zich nauwelijks de laatste keer herinneren dat ze genoeg energie had om te waken zoals ze nu doet. De hele dag en tot ver na middernacht heeft ze bij het kraambed gezeten en als ze niet uiteindelijk beslist maar moederlijk was weggestuurd, zou ze er nu nog hebben gezeten. Hoewel ze staat te trillen van

vermoeidheid wil ze niet rusten, ze zoekt liever de stilte en eenzaamheid op dan de slaap. In Margareta's kraamkamer elders in het gebouw is het stil. Nu wacht ze op de verlossing, diep in slaap om krachten te verzamelen in haar lichaam voor de stormloop die zal komen. Het meisje is jong, nog maar zeventien, en het kind is haar eerste, haar moeizaamste. Mager maar met een bolle buik, haar fraaie blonde lokken klevend op het voorhoofd, donker van het zweet. Smalle heupen. De ongerustheid hangt als een wolk om de zuster die als vroedvrouw helpt, hoewel het haar niet lukt om die achter ervaring en doortastendheid te verbergen.

'Moeder?'

Stina schrikt van dat woord, dat op iedereen als een last ligt, en het lijkt haar een voorteken dat het als een vraag moet worden gesteld terwijl zij van die donkere gedachten heeft. Brita's voetstappen zijn nooit licht en nu haar dochter haar zo onopgemerkt heeft genaderd, beseft ze weer wat de risico's van een lange wake zijn. Haar eigen eerstgeborene. Brita is weliswaar al volwassen en Stina weet dat er twee dozijn jaren zijn verstreken sinds haar geboorte, maar die ligt haar altijd vers in het geheugen, een fel oplichtend litteken in haar wezen. Het lange wachten met de groeiende last op steeds zwakkere knieën, de plotse steken in haar middenrif, vervolgens op een ochtend iets vanbinnen dat brak. Ze hurkte in het vocht, doodsbang dat ze haar last had verloren juist op de drempel van het nieuwe leven. Maar het was geen bloed, alleen water. Ze werd naar haar bed gebracht, gehuld in een mist van pijn in steeds compactere weeën. Alleen, maar wel omringd door stemmen en aanrakingen. Na een lang gevecht een laatste wee, een opgevoerde druk en een zo onverwachte verlossing dat die haar geest met zich mee uit haar borst trok, de lakens opeens nat alsof het bed was opgemaakt met vochtig beddengoed. Een vreemde kreet gedempt alsof ze opeens hardhorend was geworden en vervolgens een rimpelige bundel in haar armen en vanbinnen een bitterzoet geluk dat klonk als een echo in de leegte die de kleine had achtergelaten. Van ochtendgloren tot de noen, zei de vroedvrouw tevreden knikkend. Vijf uur, zes misschien. Een soort pijn dat het lastig maakt om eeuwigheid en ogenblik van elkaar te onderscheiden. Een private kloof buiten de tijd, te ver verwijderd van troostende woorden en buiten bereik van een helpende hand. Op een dergelijke plek bevindt Margareta zich nu voor het derde etmaal. Het kind

laat op zich wachten. Ze hadden al onderweg naar het noorden moeten zijn om de eerste midzomer van de boreling op Göksholm te vieren. Niet in dit tempo. Het wachten is voor iedereen loodzwaar, het voorspelt niets goeds. Stina's vingers raken vluchtig haar voorhoofd en lichaam aan en vliegen van de ene schouder naar de andere bij die gedachte, het gebaar zo vanzelfsprekend dat ze het nauwelijks opmerkt. Ze draait zich om en opent haar ogen, die even hebben kunnen rusten.

'Is er nieuws?'

Brita schudt haar hoofd.

'Ze slaapt nog.'

Stina weet niet wat er mis is met haar dochter, maar wat het ook is, het is vanbuiten niet te zien. Ze is aantrekkelijk genoeg, leerde ze nu maar eens die nerveuze uitdrukking op haar gezicht te ontspannen, dat gefronste voorhoofd boven de strakke lippen. Ze woont nog thuis, vierentwintig jaar, ook al is degene die haar hand wint een bruidsschat beloofd van een omvang die elk stamhuis zich slechts een paar keer kan permitteren. Ze heeft alle gegadigden een voor een afgewezen, tot elke knul die haar vaders zegen had kunnen krijgen elders vastigheid heeft gevonden. Het waren er al weinig in deze donkere tijden waarin het graf vol is en de wegen verlaten zijn. Stina wordt nerveus van het feit dat haar dochter nog bij haar op Göksholm woont, want dat is niet groot genoeg voor meer dan een burchtvrouw. Altijd loopt Brita achter haar aan, kijkt toe hoe Stina haar werk doet, ziet het als ze een vergissing begaat. Zwijgend. Maar de grote, nerveuze ogen en hun veroordelende blik spreken hun eigen duidelijke taal.

Buiten ligt het Vätternmeer er zwart en stil bij, glad als een spiegel. Stina's jurk zit niet lekker, die schuurt en kriebelt en opeens krijgt ze het warm in de koele nachtlucht, alsof ze hard gelopen heeft, ze krijgt het zo heet dat ze met de manchetten van haar jurk moet wapperen om af te koelen.

'Wat kom je dan doen?'

'Een van de zusters…'

Brita verplaatst haar gewicht van de ene naar de andere onzekere voet, niet wetend hoe ze het best verder kan gaan. Stina is te moe om iets anders te doen dan wachten tot ze zover is.

‘Ik ben bij Mara weggegaan om even te rusten. Buiten op de gang zag ik een non, slecht gekleed, heel oud. Ik denk dat ze voor de kamerdeur zat te waken, maar dat ze ervandoor ging zodra ze me hoorde.’

‘Je lijkt me snel genoeg om een oud vrouwtje in te halen.’

Brita knikt.

‘Ze rende zo hard ze kon. Ik volgde haar op een afstandje. Ze liep de trap af en ging naar buiten, de hoek om bij de kerk richting het kerkhof. Ze bleef bij een steen staan bidden en vervolgens haastte ze zich naar de slaapzalen.’

‘Wat voor graf?’

‘Het droeg ons wapen. De naam zei me alleen niets.’

Een mysterie ontsproten aan de verbeelding van een jonge vrouw. Dat is het laatste wat Stina kan gebruiken. Ze draait zich weer om naar het raam, negeert Brita.

‘Misschien is dat oudje kinds geworden. Niet dat het ons wat aangaat, maar nonnen horen niet ’s nachts alleen rond te rennen. Ik zal het met de abdis bespreken als ik haar weer zie.’

‘Moeder?’

‘Ja?’

‘De pastoor thuis heeft het alleen maar over God de Vader en Jezus Christus, en al zijn heiligen hebben baarden. Waarom bidt iedereen hier tot de Maagd Maria en de Heilige Birgitta?’

‘Omdat ze veel verstandiger zijn. Als je bij je volle verstand bent, waarom zou je dan een man volgen als er een vrouw voorhanden is?’

Brita weet niet of haar moeder nu een grapje maakt, staat daar met de twijfel in haar ogen.

‘Ga nu maar rusten.’

Ze hoort hoe haar dochter gehoorzaamt. Ze zou willen dat ze vroeger een betere moeder was geweest, vraagt zich af of ze er dan een betere dochter voor terug had gekregen. De schaamte laait op en ze heeft alleen woede als antwoord. Stina slaat weer een kruisje, bij gebrek aan iets anders troostends, maar vanbinnen voelt ze de zwaarmoedigheid zoals zo vaak. Vanuit de kerk hoort ze de nonnen de profundis zingen. Uit de diepte roep ik U, Here.